

ВИПРАВЛЕННЯ ОПИСОК В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ

FIX TYPOS IN ADMINISTRATIVE JUSTICE

Гошовський В.С.,

доктор юридичних наук, професор кафедри адміністративного та кримінального права юридичного факультету Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара

У статті наведений аналіз основних норм адміністративного судочинства, які регламентують порядок виправлень описок та арифметичних помилок. Зроблено спробу узагальнити процесуальний характер застосування ст. 169 та ч. 8 ст. 160 Кодексу адміністративного судочинства України.

Ключові слова: описка, арифметична помилка, судові рішення, виправлення, юридична техніка, судова помилка.

В статье приведен анализ основных норм административного судопроизводства, регламентирующие порядок исправлений описок и арифметических ошибок. Сделана попытка обобщить процессуальный характер применения ст. 169 и ч. 8 ст. 160 Кодекса административного судопроизводства Украины.

Ключевые слова: описка, арифметическая ошибка, судебное решение, исправления, юридическая техника, судебная ошибка.

In article shows analysis of basic norms of administrative procedure, governing procedure fixes typos and arithmetic errors. An attempt to compile procedural application of Articles 169 and ch. 8, Art. 160 of Code of Administrative Procedure Ukraine.

Key words: erratum, arithmetic error, judgment, corrections, law machinery, judicial error.

Актуальність теми. Дотримання процедури розгляду та винесення рішень у справі в адміністративному судочинстві має вагомий роль, оскільки володіє підвищеною актуальністю потреба вивчення причин і природи виникнення судових помилок, тому що лише встановивши і виявивши певну закономірність появи можна говорити про їх запобігання, мінімізацію та усунення помилок.

Крім того, судді можуть допустити помилки при виготовленні та підписанні судового рішення технічного та юридичного характеру, як наслідок власної неухважності. З метою оптимізації роботи суддівського апарату та усунення такого роду помилок діє норма адміністративного судочинства, що передбачає спрощений підхід до виправлення помилок.

Проте не завжди судді використовують цю норму за призначенням, досить часто застосування цих положень відбувається з необґрунтованим затягуванням строків. Крім того, на законодавчому рівні не визначено дефініцію «описки», «арифметичної помилки» як різновидів судових помилок.

Вузькоспрямоване тлумачення цих понять зумовлює обмеженість практичного застосування зазначених дефініцій, а тому варто зосередити увагу на потребі розширити горизонт наукового вивчення цих питань.

Дослідженням судових рішень займалися такі вчені, як: М.Г. Авдюков, Н.Н. Вопленко, Р.О. Гаврік, Т.Н. Губар, М.А. Гурвич, Н.Б. Зейдер, Л.Н. Завадська, Д.И. Полумордвінов, Н.В. Каргашова, К.І. Комісаров, І.П. Петрухін, Л.А. Терехова, Н.И. Ткачов, П.Я. Трубніков, В.І. Тертишніков, М.Й Штефан, С.Я. Фурса, Д.М. Чечот.

Виклад основного матеріалу. Арифметичні помилки та описки за своєю природою є різновидами

судових помилок. Їх існує велика кількість, причини яких мають різне походження: «надмірне навантаження суддів; нестабільність законодавства, відсутність єдиної судової практики, несвоєчасна інформація про практику застосування нового законодавства; недооцінка суддями вимог процесуальних норм, що встановлюють терміни здійснення судових дій» [1, с. 227].

Так, єдиного підходу до класифікації судових помилок немає, проте

А.Б. Лісюткін виділяє такі два види – фактичні, або «неістинність думки», і логічні, або «неправильність видів» [2, с. 38].

Звичайно, суперечності судового правозастосування відповідають логічним формам думки: помилки в поняттях, в судженнях, в умовиводах (в дедукції, індукції, аналогії), в доказах.

Всі причини судових помилок І.М. Зайцев пропонує розділити на три групи:

1) недостатня юридична кваліфікація посадових осіб суду, що здійснюють процесуальну діяльність у судовому засіданні;

2) несумлінне ставлення до виконання службових обов'язків при розгляді конкретної справи, упущення в роботі;

3) вчинення при розгляді справи злочинних дій.

При цьому, звертаючи увагу на існування нерозривного зв'язку між причинами помилок і особистостями суддів, І.М. Зайцев стверджує, що причини самі по собі без відповідних умов не можуть породжувати судові рішення [3].

У Кодексі про адміністративне судочинство України (далі – КАСУ) ст. 169 присвячено «виправленню описок і очевидних арифметичних помилок у судовому рішенні».

Норма цієї статті визначає два варіанти виправлення помилок:

1. Зі власної ініціативи суду або за заявою особи, що брала участь у справі, чи іншої заінтересованої особи, виправити допущені в судовому рішенні цього суду описки, очевидні арифметичні помилки незалежно від того, набрало судове рішення законної сили чи ні.

2. У порядку письмового провадження у разі, якщо для внесення виправлень суд визнає за необхідне провести судове засідання за присутності осіб, які беруть участь у справі, ці особи повідомляються про день, час і місце засідання.

Крім того, ухвалу суду про внесення виправлень у судове рішення чи відмову у внесенні виправлень може бути оскаржено [4].

Так, судом встановлено, що у вступній частині ухвали Окружного адміністративного суду міста Києва від 10 грудня 2014 року про задоволення заяви про самовідвід судді Окружного адміністративного суду міста Києва Н.В. Клочкової від подальшого розгляду та вирішення адміністративної справи № 826/12028/14 була допущена описка, а саме: помилково зазначено дату ухвали «11 грудня 2014 року» замість «10 грудня 2014 року». За таких обставин суд вважає доцільним здійснити виправлення у вступній частині ухвали Окружного адміністративного суду міста Києва від 10 грудня 2014 року про задоволення заяви про самовідвід судді Окружного адміністративного суду міста Києва Н.В. Клочкової від подальшого розгляду та вирішення адміністративної справи № 826/12028/14, зазначивши «10 грудня 2014 року» замість «11 грудня 2014 року» [5].

Єдиного законодавчого підходу до визначення поняття «описки» немає. В основному під нею розуміють помилку стосовно порушення граматичних правил, синтаксису, стилістичних правил, пунктуації, що мають вплив на зміст судового рішення та його виконання. Також досить часто неправильно зазначають сторони судового засідання у вступній та резолютивній частині, записують перевернуте формулювання судового рішення. Як правило, під опискою розуміють помилки, зумовлені неправильним написанням слів. Виправленню підлягають лише ті описки, які мають істотний характер. До таких належить написання прізвищ та імен, адрес, найменувань спірного майна, зазначення дат та строків, особливо в резолютивній частині, оскільки будь-яка описка має істотне значення і може утруднити виконання рішення.

Не відносять до опісок граматичні помилки, які не спотворюють текст судового рішення, зокрема: неправильне розташування розділових знаків, неправильні відмінки слів, застосування русизмів та діалектизмів тощо.

Також термін «помилка» зустрічається в Законі Німеччини «Про адміністративно-судовому процесі», в параграфі 118 частини 2 «Розгляд». Смісл даної норми в тому, що наявність у судовому рішенні опісок, арифметичних помилок, їх неточностей дає право суду їх виправити в будь-який час [6, с. 138].

Таким чином, помилка трактується, як явна неточність або незрозуміле формулювання.

Значно більше уваги поняттю помилок, її видам, виправленням, наслідкам приділяється в законі Німеччини «Адміністративне судочинство». Так, у параграфі 45 згаданого закону виділяються процесуальні і формальні помилки, а в параграфі 46 передбачаються їх наслідки і підкреслюється, що неможливо вимагати відміни адміністративного акту. Відповідно до параграфа 44 він не є недійсним тільки тому, що виданий з порушеннями правил про процедуру, форму або територіальну компетенцію, якщо очевидно, що порушення не вплинуло на прийняття остаточного рішення у справі. Також про судову помилку йдеться в нормах параграфа 47 цього закону [6, с. 43].

Слід зазначити, що окремий підхід німецького законодавця враховано при розробці чинного КАС України.

Так, близькими за сутністю до положення пункту 45, 46 Закону Німеччини «Адміністративне виробництво» надається положення ч. 2 ст. 200 КАС України, згідно з яким не може бути відмінено по суті рішення суду з одних лише формальних непорозумінь, а також ч. 2 ст. 224 КАС України, згідно з яким не може бути скасовано судове рішення з мотивів порушення судом норм процесуального права, якщо це не призвело і не могло призвести до неправильного вирішення справи [4].

Арифметична помилка полягає у визначенні результату підрахунку, а саме: пропуск, перестановки цифр, спотворення результату обчислення у зв'язку із використанням несправної техніки. До арифметичних помилок не відносять застосування неправильних методів підрахунку, неправильних вихідних даних для проведення арифметичних обчислень.

Ще одним правилом виправлення опісок є те, що суд може виправити лише ті арифметичні помилки, які були зроблені ним, помилки у висновку експерта, письмових доказах не виправляються. Такого роду помилки усуваються шляхом допиту експерта та уточнення ним свого висновку або враховуються судом під час оцінки цього доказу [7].

Існує безліч стилістичних та орфографічних правил щодо порядку оформлення документів.

До основних правил оформлення юридичних документів належить:

- 1) надходити від уповноваженої установи чи юридичної особи;
- 2) містити достовірні відомості, надавати об'єктивну інформацію;
- 3) базуватися на фактах і містити конкретні пропозиції або вказівки;
- 4) мати лаконічність викладу основного змісту;
- 5) бути послідовним без повторень та вживання слів і зворотів, які не несуть змістовного навантаження;
- 6) відповідати нормативним вимогам та оформлятися за встановленою формою згідно з реквізитами [8, с. 56].

У свою чергу арифметична помилка передбачає порушення правил арифметики при розрахунках за-

вданої шкоди, несплаченої зарплати тощо. Така помилка призводить до неправильного зазначення розміру позовних вимог у грошовому еквіваленті.

В жодному разі не можна змінювати зміст судового рішення, арифметичні виправлення є наслідком здійснення арифметичних дій. Варто наголосити на тому, що при арифметичній помилці порядок обчислення не виправляється, оскільки це визначає розмір накладеного стягнення і є предметом розгляду апеляційної інстанції. На думку В.І. Казанцева при виправленні описки чи арифметичної помилки суд змінює не зміст судового рішення, а зміст конкретної словесно-числової конструкції [9, с. 157].

Так, суд може допустити помилку у найменуванні органу чи особи, у назві та реквізитах рішення, яке визнане протиправним тощо.

Арифметичною помилкою є порушення правил арифметики при розрахунках завданої шкоди, несплаченої зарплати тощо. Така помилка може призвести до неправильного визначення розміру задоволення позовних вимог грошового характеру.

Описки й очевидні арифметичні помилки у судових рішеннях (постановах чи ухвалах) не можна вважати процесуальними порушеннями, тому їх виправлення не потребує оскарження і перегляду судового рішення судом вищої інстанції.

Не є описками граматичні помилки, які не спотворюють текст судового рішення та не призводять до його неправильного сприймання: «неправильне розташування розділових знаків, неправильні відмінки слів, застосування русизмів, діалектизмів» [10, с. 607–608]. Іншими словами, у дослідження з лексикології і граматики української мови у більшості судових рішень допускається порушення нормативності та правильності літературної мови.

Способами досягнення точності мови законодавства є дотримання правил сучасної літературної мови. Логічність тексту правового акта – це дотримання системи норм, пов'язаних із належним використанням мовних, стилістичних характеристик конкретних текстів.

Розгляд і вирішення питання щодо виправлення описки чи очевидної арифметичної помилки здійснює суд у кількісному складі, визначеному для ухвалення судового рішення, в якому виявлено описку чи помилку, і бажано у тому самому персональному складі, якщо це можливо.

Питання виправлення помилок розглядається в судовому засіданні з наданням можливості особам, які беруть участь у справі, висловити думку з цього питання. Тому суд обов'язково повідомляє осіб, які беруть участь у справі, про дату, час і місце судового засідання. Неприбуття у судове засідання осіб, які були належним чином повідомлені, не зупиняє розгляд питання. Якщо ж когось із осіб, які беруть участь у справі, не було належним чином повідомлено про судове засідання, тоді суд повинен відкласти проведення судового засідання, призначивши нову дату і час його проведення.

Норми адміністративного судочинства не встановлюють строки проведення судового засідання

для вирішення питання щодо виправлення описки чи очевидної арифметичної помилки, що супроводжується можливістю зловживати судом права щодо строку розгляду справи. Зважаючи на актуальність цього питання, варто сказати про необхідність визначення та законодавчого закріплення цього проміжку, оскільки за загальним правилом роз'яснення судового рішення відбувається протягом десяти днів (ст. 170 КАСУ).

У ч. 8 ст. 160 КАСУ зазначено, що виправлення в судовому рішенні мають бути застережені складом суду, який його ухвалив.

Положення ст. 169 та ч. 8 ст. 160 КАС України мають схожість у викладенні норми щодо виправлення у судовому рішенні, проте їх не варто плутати, оскільки існують відмінності в процедурі їх виконання. Так, відповідно до положення ст. 169 КАС України варто виокремити такі її основні риси застосування:

- суд за ініціативи особи, яка бере участь у справі, третіх осіб або власної може виправити допущені помилки у судовому рішенні;
- внесення виправлень суд може вирішити в порядку письмового провадження або у разі, якщо для внесення виправлень суд визнає за необхідне провести судове засідання;
- виправлення вносять незалежно від того, чи набрало законної сили судове рішення.

У випадку ст. 160 КАС України можна внести виправлення безпосередньо до судового рішення після того, як воно буде виготовлене, але до проголошення судового рішення, видачі або направлення його копії особам, які беруть участь у справі.

На відміну від положень останньої статті виправлення описки або арифметичної помилки здійснюється через постановлення ухвали після того, як буде проголошене судове рішення і видані (надіслані) його копії особам, які беруть участь у справі. Таким чином, саме процедурний порядок внесення виправлень і є визначальним при застосуванні норми ст. 160 чи ст. 169 КАС України.

Після надрукування рішення (ухвали чи постанови) до судового рішення вносять застереження на полі «Виправлено судом».

Виправлення, не застережені складом суду, до уваги не беруть [11].

Висновки. Виправлення описки чи очевидної арифметичної помилки згідно із зазначеною процедурою необхідно відрізнити від внесення до тексту судового рішення виправлень відповідно до ч. 8 ст. 160 КАС України. Перше проводиться через постановлення ухвали після того, як буде проголошене судове рішення і видані (надіслані) його копії особам, які беруть участь у справі. Друге дає можливість внести виправлення безпосередньо до судового рішення після того, як воно буде виготовлене (роздруковане), але до проголошення судового рішення, видачі або направлення його копії особам, які беруть участь у справі.

За наслідками розгляду питання щодо виправлення описки чи очевидної арифметичної помилки

суд постановляє ухвалу про внесення виправлень у відповідне судове рішення (постанову чи ухвалу) чи відмову у внесенні виправлень. Ухвалу за наслідками розгляду цього питання може бути оскаржено.

Не встановлено в КАС України особливого порядку набрання законної сили ухвалою суду про внесення виправлень у судове рішення чи відмову у внесенні виправлень та порядку їх оскарження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Остапенко И.А. Причины возникновения судебных ошибок // Вестник Владимирского юридического института. – Владимир, 2007. – № 4 (5).
 2. Лисюткин А.Б. Ошибка как категория правоуказания: теоретико-методологический аспект: дисс. ... д-ра юрид. наук. – Саратов, 2002.
 3. Зайцев И.М. Теоретические вопросы устранения судебных ошибок в гражданском процессе : дис. ... д-ра юрид. наук / И.М. Зайцев. – Саратов, 1986. – 388 с.
 4. Кодекс адміністративного судочинства України : пр. 06 липня 2005р. // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 35–36, № 37. – Ст. 446.
 5. Ухвала окружного адміністративного суду про виправлення описки № 826/12028/14 від 15 груд. 2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://oask.gov.ua/node/528>.
 6. Административно-процессуальное право Германии Verwaltungsrechtsschutz in Deutschland : Закон об административном производстве; Закон об административно-судебном процессе; законодательство об исполнении административных решений / уряд. В. Бергман. – М.: Волтерс Клувер. – 2007. – 288 с.
 7. Аналіз здійснення виправлень описок та арифметичних помилок, допущених у судових рішеннях по цивільних справах та справах адміністративного судочинства суддями Жмеринського міськрайонного суду в 2011 році. [Електронний ресурс] // Судова влада України. Офіційний веб-портал. – Режим доступу: <http://gmm.vn.court.gov.ua/sud0205/analiz/27568/>.
 8. Загальне діловодство. Вимоги до оформлення документів [текст] / Укл.: В.М. Пахомов. – Івано-Франківськ : ІФОЦППК, 2010. – 108 с.
 9. Казанцев В.И., Казанцев С.Я. Гражданский процесс. – М.: Академия, 2003. – 240 с.
 10. Кравчук В.М. Науково-практичний коментар Цивільного процесуального кодексу України / В.М. Кравчук, О.І. Угриновська. – К.: Істина, 2006. – 944 с.
- Науково-практичний коментар Кодексу адміністративного судочинства України / О.М. Пасенюк (кер. авт. кол.), О.Н. Панченко, В.Б. Авер'янов [та ін.]; за заг. ред. О.М. Пасенюка. – К.: Юрінком Інтер, 2009. – 704 с.